

ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

РИБАЛОВ О.О., ДОЦЕНТ; СТЕПАНЕНКО Н.В., СТУДЕНТ

Відносини між людьми - це перш за все словообмін. Цій же меті служить термінологія. Вирішальне значення має розуміння слова, точніше, образне бачення змісту слова. Слово має зовнішню форму та внутрішній зміст. У словесно-логічній практиці мислення використовується лише зовнішня форма слова. Його зміст може бути використано лише на практиці образного мислення. Тому необхідно розуміти зміст слова. Саме це розуміння приводить в дію механізм перенесення словесно-логічного мислення на образне. Досвід свідчить, наскільки важливим є встановлення правильної термінології. Багатозначність, синонімія, неправильна орієнтація, що суперечить суті понять, створюють хибні уяви. Це порушує взаємопорозуміння, ускладнює його, заважає обміну досвідом і зрештою призводить до практичних помилок. Професіоналів у будь-якій галузі завжди відрізняє їх знання термінології.

Об'єктом цієї роботи стали терміни як функціональний елемент наукового пізнання, а метою - їх дослідження як показника розвитку екології. Роль даної роботи вбачається у можливості поглиблення та вдосконалення фахових знань, глибшого розуміння сучасних реалій екології. Це дозволяє більш свідомо формувати власне бачення актуальних проблем екологізації суспільства. Вже просте виписування термінів при освоєнні курсу дисципліни із подальшим їх аналізом дозволяє прослідкувати динаміку базових понять та напрямків розвитку. Міждисциплінарне порівняння дає ще більш показову картину.

Поняття є думка про предмет, його суттєві ознаки. У понятті є дві сторони: зміст і обсяг. Визначенням понять можна розкривати зміст поняття, вирізняючи мислимі у ньому предмети від решти. Визначення є логічна операція, яка розкриває зміст поняття або встановлює значення терміну. За допомогою визначення понять можна розкривати зміст поняття і тим самим відрізняти мислимі у ньому предмети від інших предметів. Термін – це слово або словосполучення, що чітко виражає окреслене поняття певної галузі науки, культури, мистецтва, суспільно-політичного життя. Він позначає та конкретизує об'єкт (явище, предмет, процес тощо) і є однонаправленим, має лише одне трактування. Це його ознака, що є внутрішньо притаманною ознакою термінологічної системи науки. Проте поліметодологічність в науці зумовила появу багатозначності в її термінології. В основі кожного терміна лежить визначення (дефініція) певної реалії. Він є точною і стислою характеристикою предмета чи явища. У будь-якому термінологічному, професійному чи науковому словнику словникова стаття – це і є дефініція. Дефініція (definitio) - стисле визначення наукового чи технічного поняття, яке відображає суттєві ознаки предмета чи явища або спосіб семантизації лексики, розкриття значення слова через коротке визначення поняття за допомогою уже відомих лексичних одиниць. Це суть, значення терміна, його точне тлумачення. Термін характеризує певний об'єкт під певним кутом зору окремої наукової галузі, автоматично спрощуючи дане поняття, затиє його у певних рамках. Це є вузькоспеціалізована термінологія, характерна для певної галузі науки і не використовується ні в інших її галузях, ні у побуті. Термінологія має виключно важливе значення для розвитку наукових знань.

Термін термінологія означає сукупність термінів з усіх галузей знання (або лише однієї). Наука, що вивчає термінологію, - це термінознавство. Можливість оперувати термінами надає простір для висловлювання думок більш чітко, однозначно і зрозуміло, не примушуючи розтлумачувати співрозмовнику ті чи інші деталі і при цьому бути впевненим, що нас правильно зрозуміли. Термінологія дає змогу поглибити знання, розбудувати їх, бо кожен термін виступає як нова ланка, яка з'єднує певну впорядковану систему догм, теорій, гіпотез, міркувань. Групування та розвиток знань у певній галузі науки неможливий без використання термінів, як і набуття знань та їх освоєння.

Наукова термінологія не є незмінною. Це гнучка система, здатна пристосовуватися до потреб суспільства. Вона твориться життям упродовж його розвитку. Проте нині її стан ніби брουνівський рух. Будь-хто може ввести свій новий термін, не зважаючи на уже існуючий арсенал схожих, іноді без особливої потреби, навіть всупереч. Назріла необхідність стандартизувати порядок введення нових термінів та налагодити щорічне видавництво стандартів самих термінів в кожній науковій галузі.

Латинське слово термін (terminus) означає межу, кордон, кінець. У середньовічній Європі воно набуло значення "визначення", "позначення". В Україні воно поширилося у XVIII ст. Є. Геккель терміном "екологія" визначив біологічну науку, що вивчає взаємовідносини організмів з оточуючим їх середовищем. В наш час цей термін став звичним і з ним пов'язується екологізація сучасних наукових дисциплін. Будь-яка зміна середовища існування є компетенцією екології. Термін екологія став широко відомим і загальноживаним. На початку XX ст. його знали лише вчені біологи, а вже в 60-х роках, коли розвинулася глобальна економічна криза, як криза у взаєминах людини із середовищем існування, виник екологічний рух, що набував глобального розмаху. Предмет "Екологія" було введено в середній та вищій школі. На рубежі третього тисячоліття це поняття досягло найвищого політичного рівня і екологічний імператив став визначати розвиток матеріального виробництва та культури суспільства. Екологія стала для всього людства не лише наукою, але й способом мислення, поведінки, реальністю дій. Вона стала складовою гуманізму, що включає в себе духовність, розуміння єдності людини з природою, високу культуру та інтелект.

